

**Пояснення до завдань з
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
пробного тестування «ЗІГЗАГ» - 2013**

Частина 1

Українська мова

1. Разом треба писати кожне слово рядка **В** *півапелсьина, напівм'який, півгодини*, бо першими частинами *пів-*, *напів-* і *полу-* пишуться разом з усіма іменниками, крім власних назв, з якими пишуться через дефіс: *пів-Америку* (відповідь А), *пів-Болгарії* (відповідь Б), *пів-Києва* (відповідь Г).
2. Додаток виділено в реченні **Нашу** *індивідуальність* створює пам'ять (відповідь Г). В усіх інших варіантах виділені слова є частинами складених іменних присудків.
А Весна — *художник* дуже знаменитий.
Б Від козаччини до Чорнобиля — усе українське життя *стає епосом*.
В Колись велика ріка Конка сьогодні *стала річкою*.
3. Окремо треба писати всі прислівники у варіанті Г *по черзі, по можливості, в міру*. Прислівники *привселюдно* (відповідь А), *нащесерце* (відповідь Б), *позаторік* (відповідь В) пишуться разом.
4. Для поданих фразеологізмів правильним буде поєднання *великий пан, пан становища, пан* чи *пропав, сам собі пан* (відповідь Г).
5. Літеру *є* треба писати в слові *насіннєвий* (відповідь Г), бо після літер на позначення подовженого м'якого вживається суфікс *-єв-*. Після м'яких і шиплячих приголосних (якщо наголос падає на основу) пишеться суфікс *-ев-*: *щавелевий* (відповідь А), *грушевий* (відповідь Б), *стелевий* (відповідь В).
6. Уподібнення приголосних відбувається в усіх словах рядка Б [с'в'ато], [подруз'ц'і], [л':ец':а]. У словах *мороз* (відповідь А), *доріжка* (відповідь В), *камінчик* (відповідь Г) уподібнення не відбувається.
7. Вказівний займенник вжито в **п'ятому** реченні (відповідь Г): *Ночі, зрештою, стали короткі й теплі; в такі ночі більше хилить до сну, ніж до спогадів*.
8. Орфографічна помилка допущена в написанні слова *предністровських* (відповідь Г). Правильним буде вживання префікса *при-*: *придністровських*.
9. Вставне слово є в **п'ятому** реченні (відповідь Г): *Ночі, зрештою, стали короткі й теплі; в такі ночі більше хилить до сну, ніж до спогадів*.
10. Пунктуаційну помилку допущено у **другому** реченні (відповідь А): *Своїм тьохканням вони ніби змагалися з шумом пароплавних коліс*. Бо частка *ніби* є складовою присудка, а кома між підметом і присудком не ставиться.
11. Складносурядне речення утвориться, якщо серед варіантів продовження речення обрати варіант **В** *Вітру на морі не було, проте* *клекотав сильний прибій*.
А коли ми повернулися з екскурсії. — *підрядна часу*
Б штиль радував матерів із дітьми. — *друга частина складного безсполучникового речення*
Г хоча за прогнозом і обіцяли буйного. — *підрядна допустова*
Д як і очікуваного кілька днів сонця — *продовження простого односкладного безособового речення*.

12. Граматична помилка є в рядку Д, правильно буде *безпечний засіб від нежитю*, бо слово нежить — чоловічого роду.
13. Немає лексичної помилки в словосполученні **суверенна держава** (відповідь А). Щоб уникнути тавтології та плеоназму потрібно змінити на *запитати* або *поставити питання* (відповідь Б), *сувенір / подарунок на згадку / подарунок на пам'ять* (відповідь В), *вільне місце / вакансія* (відповідь Г), *моя біографія / автобіографія* (відповідь Д).
14. Подвоєння літер на місці пропуску не відбувається в усіх словах рядка А **емігрант, тераса, інтермецо**, оскільки подані слова є загальними назвами і не є виключеннями. Власні назви іншомовного походження зберігають подвоєння: *Руссо* (відповідь Б), *Діккенс* (відповідь Д). Подвоєння відбувається при збігові однакових приголосних на межі префікса та кореня: *ірреальний* (відповідь В), *контрреволюція* (відповідь Г).
15. Правильною є відмінкова форма числівника **п'ятьмастами дев'яноста сьома** (відповідь А). Повинно бути *п'ятьмастами дев'яноста сімома* (відповідь Б), *п'ятистах дев'яноста сімох* (відповідь В), *п'ятистам дев'яноста сімом* (відповідь Г), *п'ятисот дев'яноста семи* (відповідь Д).
16. Складений дієслівний присудок ужито в реченні А **Хмари починають темніти, стають синьо-чорні**. У варіантах Б, В, Г ужито складені іменні присудки, у варіанті Д — простий дієслівний присудок.
Б Боятися смерті — на світі не жити.
В Життя стає радістю для кожного у рідному краю.
Г Ліс стояв розхристаний, спустошений і дикий.
Д Золоточубий вересень прийшов позолотити дерева.
17. Форми ступенів порівняння можна утворити від усіх прикметників рядка Д **дзвінкий, білий, суворий**, бо всі наведені в цьому варіанті слова є якісними прикметниками і не є виключеннями: *дзвінкіший, біліший, суворіший, найдзвінкіший, найбіліший, найсуворіший*. Неможливо утворити ступені порівняння від прикметників **затемний** (відповідь А) та **русявий** (відповідь В) — слова вже мають певну міру вияву ознаки, **живий** (відповідь Б) — абсолютна ознака предмета, **білосніжний** (відповідь Г) — складний прикметник.
18. Складним за будовою є словосполучення **засвоїти новий матеріал** (відповідь Д). У варіантах А та Б уживаються складені форми слів *найбільш продуктивна праця, буду переглядати кінофільм*, у варіанті В ужито фразеологізм *спробувати перейти рубікон*, у варіанті Г ужито прийменник *навколо* *нового корпусу*, тому ці словосполучення прості за будовою.
19. Правильно поєднано всі прикметники з іменниками в рядку А **вітальний туш, рожевий фламінго, малий нікчема**. В інших варіантах повинно бути так: *смачна кольрабі* (відповідь Б), *вчений ступінь, друга ступінь* (відповідь В), *прозорий шампунь* (відповідь Г), *старовинне Осло* (відповідь Д).
20. Прислівник є в кожному реченні, окрім *Обабіч шляху зеленіє озимина* (відповідь В), де ужито прийменник з іменником.
21. Літери на позначення наголошених голосних правильно підкреслено в усіх словах рядка Д **фольга, листопад, олень, усього**. У решті варіантів повинно бути так: *котрий, глибоко* (відповідь А), *корисний, квартал, випадок* (відповідь Б), *шофер* (відповідь В), *подруга, разом, чарівний* (відповідь Г).

- 22.** У наведеному реченні *Зашипотіли збуджені листочки, оповідаючи сни свої, заметушилась у травиці комахня, розітнулося в гуцині голосне щебетання* ужито **5 дієслів** (відповідь **В**), бо дієприкметник і дієприслівник є особливими формами дієслова.
- 23.** Синонімічним є ряд слів *мужній, безстрашний, хоробрий, сміливий, відчайдушний* (відповідь **Б**).
- 24.** Зайве тлумачення *непослідовно діяти* (варіант **В**). Утворюються такі пари: вбивати клин (**1**) — сварити кого-небудь між собою (**Д**), гріти руки (**2**) — нечесно наживатися (**А**), спускатися з неба (**3**) — звільнитися від ілюзій (**Б**), оббивати пороги (**4**) — домагатися залагодження справи (**Г**).
- 25.** *Високих зір тополі не дістануть, але ростуть у небо крізь роки.* — зайвий варіант **Б**.
А Божий світ, оповитий красою, задрімав у легенькому сні. (відокремлене означення – **3**)
В Солодкою стрілою пізній цвіт, скрадаючися, приморозок ранить. (відокремлена обставина способу дії – **1**)
Г Озброєні діти Залізнякові, ми пройдем шляхами при стиглому житті. (відокремлена прикладка – **4**)
Д Не повертайтеся на круги своя: нічого це, крім болю, не приносить. (відокремлений додаток – **2**)
- 26.**
- | | |
|------------------------------------|--|
| 1 обставинне допустове | Д Не бійся правди, хоч вона гірка. |
| 2 обставинне умови | В Коли терпінню приходиться край, народ мов буря. |
| 3 обставинне місця | А Куди голова задумає, туди ноги понесуть. |
| 4 обставинне міри і ступеня | Б Що темніша ніч, тим яскравіші в ній маяки. |
| Зайвий варіант | Г Держімося землі, бо земля держить нас. |
- 27.**
- | | |
|------------------------------|--|
| 1 означено-особове | Г Любим дивитись на зорі, на їх неосяжну сім'ю. |
| 2 неозначено-особове | В Весною в селі встають рано. |
| 3 узагальнено-особове | Б З полови хліба не спечеш. |
| 4 безособове | Д Працювати далі над сюжетом чи покинути? |
| Зайвий варіант | А Сьогодні світлий день Різдва. |
- 28.** (**1**) *чи* — частка (**В**)
(**2**) *що* — сполучник (**Б**)
(**3**) *є* — дієслово (**Д**)
(**4**) *така* — займенник (**А**)
Г прикметник — зайвий варіант
- 29.** Текст починається риторичним запитанням головним чином з метою наголосити, що саме на це запитання буде дано відповідь у тексті (відповідь **Б**).
- 30.** Основна ідея тексту виражена в реченні **Б** *Висока культура спілкування забезпечує уникнення конфліктогенів*.
- 31.** Найточніше виражає кінцеву мету написання тексту речення *Автор ставить за мету дати пораду молодим людям, як уникати конфліктів* (відповідь **Г**).

32. Зайвим у тематичному ряді є слово **толерантність** (відповідь Г), бо цей термін має лексичне значення „терпимість до чужої думки”. Решта варіантів називає поняття агресії, неприйняття або небажання зрозуміти думку й інтереси іншого.
33. Наведений текст належить є **поєднанням публіцистичного стилю з науковим** (відповідь В).
34. Слова *ескалація, конфліктоген, філософія* є **запозиченнями** (відповідь Б).
35. Думку, що текст адресований молоді (підліткам), можна обґрунтувати тим, що **звертаючись до читача, автор використовує дієслова наказової форми 2-ї особи однини: *запам'ятай, намагайся, не піддавайся*. Така форма звертання допустима лише стосовно юні** (відповідь Г).
36. Орфографічну помилку допущено у реченні Г. Перша частина *анти-* з іменниками та прикметниками пишеться разом: **антитеза**.

Частина 2

Українська література

37. Рядки
- Не вернувся Морозенко,
Голова завзята, —
Замучили молодого
Татари прокляті!..*
- узяті з **історичної пісні** (відповідь В).
38. Цитатою Епікура: *«Подяка блаженній натурі за те, що потрібне зробила неважким, а важке непотрібним»*, закінчується твір **«Бджола та Шершень»** (відповідь Д).
39. «Енеїду» І. Котляревського вважають **першим твором нової української літератури** (відповідь Г).
40. *Та що то за дівка була! Висока, прямесенька, як стрілочка, чорнявенька, очиці, як тернові ягідки, бровоньки, як на шнурочку, личком червона, як панська роза, що у саду цвіте, носочок так собі пряменький з горбочком, а губоньки як цвіточки розцвітають, і меж ними зубоньки, неначе жарнівки, як одна, на ниточці нанизані.*
У поданому описі зовнішності Марусі наявні **фольклорні** ознаки (відповідь Г).
41. Афоризмам *«В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля», «І чужому навчайтесь, і свого не цурайтесь»* дав життя твір **«І мертвим, і живим, і ненарожденним...»** (відповідь В).
42. Події в романі «Чорна рада» розвиваються в такій послідовності: **викрадення Лесі — покарання Тура біля стовпа — Чорна рада — одруження Лесі й Петра** (відповідь Б).
43. У портретній характеристиці *молодий козак Семен, уродливий парубок, хисткий, як очеретина, сміливий, як сокіл* використано **порівняння і символ** (відповідь А).
44. За ідейно-тематичним спрямуванням повість «Тіні забутих предків» близька до твору **«Лісова пісня»** (відповідь В).

45. Пуста городина, лихий тин, криві ворота, не обмазана хата... кинулись в вічі й образили Грицькову хазяйливу натуру... Він з докором і разом з жалем дивився на Чіпчине добро...
— Господи, Боже! доживеться ж чоловік от до сього? **А все — своя воля...**
У виділених в уривку словах ідеться про **причину деградації Чіпки, його слабку силу волі** (відповідь Д).
46. За жанровою ознакою «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого є **трагікомедією** (відповідь Г).
47. Головна ідея твору «Подвійне коло» полягає в засудженні недотримання народної настанови **тому роду не буде переводу, в котрому браття милують згоду** (відповідь Д).
48. Стосунки Марусі й Грицька («Маруся Чурай») подібні до взаємин **Мавки й Лукаша («Лісова пісня» Лесі Українки)** (відповідь Г).
49. Представниками постмодернізму є **Забужко, Римарук, Андрухович** (відповідь Д).
50. Вони плювали один одному в очі Сибіром і стражданнями, голодом і смертю. Вони плювали один одному в лице Гітлером... Вони били один одного важкими уламками своєї важкої історії і стогнали обидва від ударів. Вони то одходили один від одного, то сходилися зовсім близько..., і вдивлялися один одному в блиск очей і зубів у темряві. В описі епізоду боротьби Лавріна Запорожця й Григорія Заброди НЕМАЄ **інверсії** (відповідь Г).
51. Визначальною жанровою рисою комедії «Мина Мазайло» М. Куліша є **єдність місця, часу й дії** (відповідь Г).
52. Жінки в житті Степана Радченка з'являлися в такій послідовності **Надійка — «мусінька» — Зоська — Рита** (відповідь Б).
53. Одне з головних гасел літературної дискусії 1925-1928 рр. **«Геть від Москви! Дайош психологічну Європу!»** (відповідь Г).
54. Ліс ніби помирився з нами й не дивився так вороже і суворо; дуби із співчуттям поглядали на нас згори; оголені берези несміло визирали з-за них і посміхались білим гіллям.
У цих рядках використано **персоніфікацію** (відповідь Б).
55. Розповідь про Сашка Діденка «в медалях на всі груди», який уже уявляє близьке повернення на батьківщину, є **експозицією** (відповідь А).
56. Тоталітарну систему, неспроможну подолати гордий дух українця, уособлює **майор Медвин** (відповідь В).
57. Утворюються такі пари:
1 алітерація Г І ревнув понад горами грім...
2 алегорія А Мовив терен: «Се добре вам хтось Підповів таку раду...»
3 епітет В В золотім океані вас все Буде спрага томити...
4 порівняння Б Ті слова про обіцяний край Для їх слуху — се казка...
Д Задарма в слові твому іскряться
І сила, й м'якість, дотеп, і потуґа... — **зайвий варіант** (градація).

58. Утворюються такі пари:

- | | |
|----------------|--|
| 1 експозиція | Б розмова Карпа й Лавріна про одруження |
| 2 зав'язка | А сватання й одруження Карпа з Мотрею |
| 3 розвиток дії | Д лікування Омелька Кайдаша бабою Палажкою |
| 4 кульмінація | Г сварка через грушу |
| | В всихання груші — зайвий варіант (розв'язка). |

59. Утворюються такі пари:

- | | |
|---------------------------------------|------------------------------------|
| 1 «Пісня про рушник» | Д росяниста доріжка |
| 2 «Лебеді материнства» | В верби і тополі |
| 3 «Балада про соняшник» | Б сонце |
| 4 «Як добре те, що смерті не боюсь я» | А хрест |
| | Г калина — зайвий варіант . |

60. Утворюються такі пари:

- | | |
|----------------------|---|
| 1 «Чари ночі» | Б захоплення красою життя й красою кохання |
| 2 «О, панно Інно...» | Г нестерпна туга за втраченим коханням |
| 3 «Молюсь і вірю...» | Д молодечий оптимізм, відчуття польоту |
| 4 «Блакитна панна» | А возвеличення краси природи і єдність її з мистецтвом |
| | В таїнство різдвяного вечора — зайвий варіант («Різдво»). |

Власне висловлення (зразок тексту)

Будь-яка проблема — це наявність суперечливої ситуації, питання, що потребують розв'язання. Кожен знаходить різноманітні шляхи їх вирішення. Долаючи випробування, самовдосконалюєшся. Проблема — то завжди можливість змінитися, стати кращим.

Ставлення до життя в усіх його проявах у людей буває різним. Дехто мріє, щоб усі його бажання здійснювалися, а на життєвому шляху не було жодних перешкод. Я не поділяю такої позиції та вважаю, що проблеми, навпаки, можуть бути корисними людині, зміцнювати її духовно й морально, робити її кращою.

По-перше, у кожної людини в житті виникають певні перешкоди. У декого — це негаразди в сім'ї, в інших — це проблеми в роботі або навчанні... Випробувань може бути безліч, їх необхідно вміти долати. Людина мусить і повинна шукати в собі сили, щоб подолати життєві випробування, — тільки так можна вдосконалити себе й довколишній світ.

Людство знає безліч таких прикладів. Взірцем є життя Лесі Українки, яка знаходила мужність протистояти недузі й творити. Завдяки наполегливості, наперекір болю, за свій короткий вік вона встигла зробити стільки, що вистачило б на кількох. Усі Лесині твори насичені внутрішньою силою, яка особливо потужно струменить із поезії «Contra spem spero!».

По-друге, не всім людям притаманні риси характеру, які допомагають вирішувати проблеми. Хто не спроможний боротися, занепадає духом, утрачає інтерес до життя. Гіршою категорією є особи, які створюють проблеми іншим. Вони позбавляють радості життя і себе, й усіх, хто поряд. Але, на щастя, людей, які знаходять у собі сили, щоб переборювати труднощі й ставати кращими, значно більше.

Яскравим прикладом, що підтверджує мої думки, може слугувати новела Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном». Усі її головні герої приречені на страждання. Проте саме завдяки випробуванням персонажі стають кращими: Марфу вивищує почуття щирого кохання; Соня, відчуваючи його, не обурюється, а співчуває дівчині; Михайло ніби знаходить коло себе Марфину душу й бажає їй звільнення та спокою. Лихо об'єднало героїв, виявило найпрекрасніші їхні риси характеру.

Отже, вирішення власних проблем робить нас сильнішими, учить бути витривалішими й вирішувати проблеми, які виникають у житті. Будь-яка проблема — це досвід, а досвід — гарний вчитель, хоч і бере дорогого.